

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ: ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ:ΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΕΛΙΣΣΑΒΕΤ Α.Μ.1340200000481

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΔΙΔΑΣΚΩΝ: ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ. ΑΝΔΡΕΑΣ

ΘΕΜΑ: «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑ»

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

B. ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ

ΜΕΡΟΣ Α ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

- 1) Το περιεχόμενο της οικονομικής ελευθερίας
  - α) Υπό τα προισχύσαντα Συντάγματα
  - β) Υπό το ισχύον Σύνταγμα
- 2) Ειδικότερες εκδηλώσεις της οικονομικής ελευθερίας
- 3) Άρθρο 106Σ
- 4) Οικονομική και πολιτική ουδετερότητα του Συντάγματος
- 5) Περιορισμοί της οικονομικής ελευθερίας

ΜΕΡΟΣ Β ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

- 1) Ιστορική ανασκόπηση
- 2) Δίκαιο ανταγωνισμού
  - α) Δίκαιο αθέμιτου ανταγωνισμού
  - β) Δίκαιο ελεύθερου ανταγωνισμού
- 3) Η ελευθερία ανταγωνισμού και οι περιορισμοί της
- 4) Ο ν. 703/1977
- 5) Καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης
- 6) Ανταγωνισμός και κοινοτικό δίκαιο

Γ. ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Δ. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ε. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΣΤ. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ζ. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ελεύθερος ανταγωνισμός και Σύνταγμα

Η παρούσα εργασία έχει ως θέμα τον ελεύθερο ανταγωνισμό και την συνταγματική κατοχύρωσή του στην ελληνική έννομη τάξη.

Στόχος της είναι να αναδείξει την εξαιρετική σημασία του ελεύθερου ανταγωνισμού για την οικονομική πρόοδο και κοινωνική ευημερία. Μια τόσο σημαντική εκδήλωση της οικονομικής ζωής δεν θα μπορούσε να μην κατοχυρώνεται από τον υπέρτατο νόμο του Κράτους.

Κρίνεται σκόπιμη η διάρθρωση σε δυο μεγάλες θεματικές ενότητες. Στην πρώτη αναλύεται η οικονομική ελευθερία, ειδικότερη εκδήλωση της οποίας αποτελεί η ελευθερία του ανταγωνισμού. Ειδικότερα αναφέρονται και αναλύονται όλες οι σχετικές συνταγματικές διατάξεις και τίγονται ζητήματα που αφορούν το «Οικονομικό Σύνταγμα» και έχουν απασχολήσει θεωρία και νομολογία. Στη δεύτερη ενότητα επιχειρείται μια παρουσίαση του νομοθετικού καθεστώτος του ανταγωνισμού όπως έχει διαμορφωθεί μέχρι σήμερα.

Ξεκινώντας από τις απαρχές του φαινομένου τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό φτάνουμε στη σύγχρονη εποχή και εξετάζουμε τις ισχύουσες νομοθετικές ρυθμίσεις που αποτελούν εξειδίκευση των αντίστοιχων συνταγματικών διατάξεων καθώς και το συσχετισμό τους με εκείνες του κοινοτικού δικαίου.

ΜΕΡΟΣ Α ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

- 1) Το περιεχόμενο της οικονομικής ελευθερίας
- α) Υπό τα προισχύσαντα Συντάγματα

Πριν από το Σύνταγμα του 1975 η οικονομική ελευθερία δεν προστατευόταν ρητά από κάποια συνταγματική διάταξη. Τα προισχύσαντα Συντάγματα 1864/1911/1952 εμφανίζονται

να αγνοούν τις οικονομικές σχέσεις. Παρ' όλα αυτά ουδέποτε αμφισβητήθηκε η συνταγματική κατοχύρωση της οικονομική ελευθερίας. Η θεωρία και η νομολογία δέχτηκαν ότι η προστασία της οικονομικής ελευθερίας θεμελιώνεται στη διάταξη του άρθρου 4 Σ 1864/1911/1952 (άρθρο 5 παρ. 3 του ισχύοντος) για την προσωπική ελευθερία, ειδικότερη εκδήλωση της οποίας και θεωρήθηκε. Η νομολογία ερμήνευσε τη συγκεκριμένη διάταξη με ιδιαίτερη ευρύτητα (αφού καθίσταται σαφές ότι η εν λόγω διάταξη αναφέρεται μόνο στην προσωπική ελευθερία), ώστε να συμπεριληφθεί σε αυτήν και η προστασία της ελεύθερης οικονομικής δραστηριότητας του ατόμου.

β) Υπό το ισχύον Σύνταγμα του 1975

Στο Σύνταγμα του 1975 περιέχεται για πρώτη φορά ρητή αναφορά στη γενική οικονομική ελευθερία στο άρθρο 5 παρ. 1(Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητα του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη), στην οποία υπάγονται όλες οι δραστηριότητες που δεν ρυθμίζονται και δεν προστατεύονται ρητά. Η διάταξη αυτή έχει ληφθεί από το άρθρο 2 παρ. 1 του θεμελιώδους Νόμου της Βόννης, αλλά το περιεχόμενο της ελληνικής διάταξης είναι σαφώς ευρύτερο.

Πρόκειται για ένα γενικό δικαίωμα (γενική οικονομική ελευθερία), το οποίο καλύπτει οικονομικές εκδηλώσεις που δεν προστατεύονται από άλλες ειδικές διατάξεις τους Συντάγματος (όπως συμβαίνει π.χ. με την ελευθερία εργασίας άρθρο 22Σ, ιδιοκτησία άρθρο 17Σ), έχει επικουρικό χαρακτήρα και εφαρμόζεται για να κατοχυρώσει όχι μόνο εκδηλώσεις της οικονομικής ελευθερίας, αλλά κάθε θεμελιώδες δικαίωμα που δεν προστατεύεται ειδικά από το Σύνταγμα. Θεμελιώνει καταρχήν αξίωση για αποχή του κράτους από την ιδιωτική οικονομική δραστηριότητα, αξίωση που στρέφεται τόσο κατά του νομοθέτη, όσο και κατά της διοίκησης.

Το Σύνταγμα του 1975 εκτός από τη θέσπιση του άρθρου 5 παρ.1 επαναλαμβάνει στο άρθρο 5 παρ. 3 τις διατάξεις των προγενέστερων Συνταγμάτων για την προσωπική ελευθερία. Ζήτημα γεννάται σε ποια διάταξη κατοχυρώνεται τελικά η οικονομική ελευθερία. Υποστηρίχθηκε η άποψη, κυρίως από τον Αριστόβουλο Μάνεση¹, ότι η οικονομική ελευθερία εξακολουθεί να προκύπτει από το άρθρο 5 παρ.3. Συγκεκριμένα ότι «...η διάταξη που προστατεύει την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας είναι διατυπωμένη κατά τρόπο

---

¹ Μάνεσης Α.,Συνταγματικά Δικαιώματα, Ατομικές Ελευθερίες 1982 σελ 152.153

γενικό και αόριστο και χρησιμεύει μάλλον σαν ερμηνευτικός γενικός κανόνας για όλα τα ατομικά δικαιώματα, η δε διατύπωση της είναι τέτοια, ώστε να επιδέχεται ποικίλες και αντιφατικές ίσως ερμηνείες...». Προβαίνει επιπλέον και στη διατύπωση μιας θεωρητικής παρατήρησης σύμφωνα με την οποία «...η οικονομική ελευθερία είναι περισσότερο συνέπεια της γενικότερης δράσης του ατόμου και της ελευθερίας διακίνησής του και λιγότερο εκδήλωση της προσωπικότητάς του...». Την παρατήρηση του αυτή στηρίζει στο γεγονός ότι κατ' εξοχήν υποκείμενα του ατομικού δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας είναι τα νομικά πρόσωπα και όχι τα φυσικά πρόσωπα.

Από την άλλη μεριά ένα μεγάλο μέρος της θεωρίας δέχεται την κατοχύρωση της οικονομικής ελευθερίας στο άρθρο 5 παρ.1² λόγω της ρητής αναφοράς στη συμμετοχή στην οικονομική ζωή της χώρας, ή την σωρευτική εφαρμογή των δυο διατάξεων³(άρθρο 5 παρ.1 και 5 παρ.3 Σ). Τέλος η νομολογία του Σ.τ.Ε. δεν δίνει άμεση λύση, αφού έχει να επιδείξει αποφάσεις που στηρίζουν καθεμιά από τις προεκτεθείσες απόψεις, ωστόσο τείνει να στηρίζει την οικονομική ελευθερία στην παρ.1.

2) Ειδικότερες εκδηλώσεις της οικονομικής ελευθερίας

α) Η ελευθερία εργασίας και επαγγέλματος

Ο κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να επιλέγει την επαγγελματική του δραστηριότητα και όσα σχετίζονται με αυτήν, δηλ. το είδος, τον τρόπο, τον τόπο και τα μέσα της άσκησης της. Η ελευθερία της εργασίας διασφαλίζει επίσης την ελεύθερη εκλογή επαγγέλματος και την ελεύθερη σταδιοδρομία καθενός σύμφωνα με την προσωπική του αξία.

---

² Έτσι ο Δαγτόγλου Π.Δ., Ατομικά Δικαιώματα τ. Β'2005 σελ.1140-1141, Γέροντας Α. Δημόσιο Οικονομικό Δίκαιο 2002 σελ. 303 επ., Ρόκας Ν. Η επίδραση του νέου Συντάγματος επί του ιδιωτικού και επί του Δημοσίου δικαίου σελ. 37 επ., Ράικος Α. Συνταγματικό δίκαιο τ. Β' 2^η εκδ.2002 σελ. 349

³ Τάχος Α. Διοικητικό οικονομικό δίκαιο 6^η εκδ. 1990 σελ. 200 επ., Κοτσίρης Λ. Δίκαιο ανταγωνισμού 1986 σελ. 22-23, Λιακόπουλος Α. Η οικονομική ελευθερία αντικείμενο προστασίας στο δίκαιο του ανταγωνισμού 1981 σελ. 74-75

β) Η ελευθερία των συμβάσεων

Η ελευθερία των συμβάσεων αναφέρεται στη δυνατότητα κάθε προσώπου να δικαιοπρακτήσει σε χρόνο και τόπο που επιθυμεί, επιλέγοντας ο ίδιος τον αντισυμβαλλόμενο του και καθορίζοντας το αντικείμενο και τους όρους της σύμβασης του.

γ) Η ελευθερία του εμπορίου και της βιομηχανίας

Η ελευθερία του εμπορίου και της βιομηχανίας συνίσταται στο δικαίωμα του καθενός να εκμεταλλεύεται, χωρίς εμπόδια διοικητικής ή συντεχνιακής μορφής, επιχειρήσεις ιδιωτικές εμπορικού ή βιομηχανικού χαρακτήρα.

δ) Η ελευθερία ανταγωνισμού

Η ελευθερία ανταγωνισμού αποτελεί εξειδίκευση της ελευθερίας εμπορίου και βιομηχανίας. Πρόκειται για την κινητήρια δύναμη της αγοράς. Συμβάλλει στη βελτίωση των προσφερόμενων αγαθών και υπηρεσιών, στη διαμόρφωση ευνοϊκών όρων για τον καταναλωτή ή άλλον ασθενή συμβαλλόμενο και αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας (Η έννοια του ανταγωνισμού και η θέση του στο ελληνικό και ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο αναπτύσσεται κατωτέρω διεξοδικά).

3) Άρθρο 106 Σ

A) Ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία

Το άρθρο 5 παρ.1 κατοχυρώνει για πρώτη φορά την ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία και την ειδικότερη εκδήλωση της επιχειρηματικής ελευθερίας.

Το άρθρο 106 παρ.2 αναφέρει ρητά την ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία θέτοντας περιορισμούς σε αυτήν (Η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται σε βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή προς βλάβη της

εθνικής οικονομίας). Ασφαλώς απαραίτητη προϋπόθεση για τον περιορισμό της αποτελεί η προηγούμενη αναγνώριση της.

Η εν λόγω διάταξη θέτει όρια στην ανάπτυξη της ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας, διαφορετικά θα μπορούσαμε να οδηγηθούμε σε εφαρμογή μιας ακραίας μορφής οικονομικού συστήματος, είτε πρόκειται για άκρατο οικονομικό φιλελευθερισμό είτε στην περίπτωση υπέρμετρης δέσμευσης της οικονομικής πρωτοβουλίας, για καθεστώς απόλυτα διευθυνόμενης οικονομίας. Από τη διατύπωση του άρθρου 106 παρ. 2 προκύπτει ότι το κράτος έχει απλά υποχρέωση αποχής και δεν επιβάλλει τη βούλησή του με θετικά μέτρα στους φορείς της συγκεκριμένης ελευθερίας. Με τη διάταξη αυτή η ελευθερία του πολίτη τίθεται υπό κηδεμονία και η άσκησή της εξαρτάται από κριτήρια τα οποία αποκλειστικά θεσπίζει το κράτος⁴.

Το άρθρο 5 παρ.1 καθιερώνει ατομικό δικαίωμα οικονομικής ελευθερίας, ενώ το άρθρο 106 παρ.2 θεσμική εγγύηση της ελεύθερης ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας. Στην τελευταία περίπτωση περιλαμβάνεται η προστατευόμενη εγγύηση του ελεύθερου ανταγωνισμού.

β) Κρατικός παρεμβατισμός

Το Σύνταγμα του 1975 θεσμοποιεί για πρώτη φορά στο άρθρο 106 παρ.1 τον κρατικό παρεμβατισμό κατοχυρώνοντας συνταγματικά αυτό που αποτελούσε διαμορφωμένη πρακτική στις οικονομικές σχέσεις.

Το άρθρο 106 παρ.1 «...αναγνωρίζει την εξουσία του κράτους να προγραμματίζει να συντονίζει την οικονομική δραστηριότητα στη χώρα...» . Ο προγραμματισμός αυτός δεν περιορίζεται μόνο στην δημόσια οικονομία, αλλά αναφέρεται στην οικονομική δραστηριότητα στο σύνολο της. Όσον αφορά το συντονισμό, το κράτος δεν επιτρέπει το σύστημα του οικονομικού συγκεντρωτισμού αποσκοπώντας στην εναρμόνιση των δραστηριοτήτων και συμφερόντων περισσότερων φορέων⁵.

Η θεμελίωση του κρατικού παρεμβατισμού αποσκοπεί στην εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος. Εκτός από τους προαναφερθέντες γενικούς σκοπούς υπάρχει και ο οικονομικός σκοπός της εξασφάλισης της οικονομικής

---

⁴ Γέροντας Α. οπ.παρ. σελ. 80 επ.

⁵ Δημητρόπουλος Α. Συνταγματικά Δικαιώματα, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου τ.ΙΙΙ 2005 σελ. 326, Δαγτόγλου Π.Δ. οπ. παρ. σελ. 1172 επ., Λιακόπουλος Α. οπ. παρ. σελ. 82 επ.

ανάπτυξης όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας. Η διάταξη αυτή τελεί σε εξάρτηση με την εγγύηση της οικονομικής ελευθερίας. Οι διατάξεις του Συντάγματος αποτελούν ένα ενιαίο σύστημα προστασίας. Διαφορετικά οι συνταγματικά κατοχυρωμένες ελευθερίες θα ήταν κενές περιεχομένου, αφού το κράτος θα νομιμοποιούνταν στην άσκηση οποιασδήποτε πολιτικής, ακόμα κι αν αυτή κατέληγε σε αναίρεση των ελευθεριών.

Ο κρατικός παρεμβατισμός μπορεί να φτάσει σύμφωνα με το άρθρο 106 παρ.3⁶ μέχρι και την εξαγορά επιχειρήσεων ή την αναγκαστική σε αυτές συμμετοχή του κράτους υπό προϋποθέσεις, όταν οι επιχειρήσεις : α) έχουν μονοπωλιακό χαρακτήρα β) έχουν ζωτική σημασία για την αξιοποίηση πηγών του εθνικού πλούτου γ) έχουν ως κύριο σκοπό την παροχή υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο. Σε κάθε περίπτωση τα μέτρα που λαμβάνει το κράτος στα πλαίσια της παρεμβατικής πολιτικής του πρέπει να συνάδουν με τις επιταγές της αρχής της αναλογικότητας.

4) Οικονομική και πολιτική ουδετερότητα του Συντάγματος

Την επιστήμη απασχολεί το ζήτημα της οικονομικοπολιτικής ουδετερότητας του Συντάγματος. Συγκεκριμένα το ερώτημα που τίθεται είναι αν το Σύνταγμα καθιερώνει ένα συγκεκριμένο οικονομικό σύστημα το οποίο πρέπει να ακολουθεί το κράτος, χωρία δυνατότητα μεταβολών, ή αν αφήνει το ζήτημα ανοιχτό. Η άποψη της ουδετερότητας θεμελιώθηκε για πρώτη φορά στη Δυτική Γερμανία και επικράτησε υποστηριζόμενη από τον W. Abendroth. Ο αντίλογος που διατυπώθηκε από τον Th. Nipperdey και τη θεωρία του για την Soziale Marktwirtschaft δεν στέφτηκε με επιτυχία⁷.

Όσον αφορά το Σύνταγμα του 1975 οι απόψεις ποικίλλουν. Οι περισσότερες όμως τείνουν προς την αποδοχή της οικονομικοπολιτικής ουδετερότητας του Συντάγματος ή προκρίνουν συμβιβαστικές λύσεις⁸.

Το Σύνταγμα δεν επιτάσσει ορισμένο οικονομικό σύστημα. Από καμία διάταξη δεν προκύπτει επιβολή είτε του συστήματος της ελεύθερης οικονομίας της αγοράς είτε της

---

⁶ Γέροντας Α. οπ. παρ. σελ. 80 επ., Μπέσιλα- Βήκα Ε. Ο ελεύθερος ανταγωνισμός και οι περιορισμοί του 1998 σελ. 84 επ.

⁷ Δημητρόπουλος Α. οπ. παρ. σελ. 324

⁸ Έτσι ο Λεβέντης Γ. Τα κοινωνικά δικαιώματα του πολίτη 1976 τοΣ, Δαγτόγλου οπ. παρ. σελ. 1185 επ. Αντίθετα ο Μάνεσης Α. οπ. παρ. σελ. 162 και Μάνεσης/ Μανιτάκης Κρατικός παρεμβατισμός και Σύνταγμα (Γνωμοδότηση) ΝοΒ 1981

διευθυνόμενης οικονομίας. Ο κοινός νομοθέτης έχει τη δυνατότητα που του παρέχει το ίδιο το Σύνταγμα να κινηθεί σε ένα ευρύ πλαίσιο έτσι ώστε η κυβέρνηση είναι εκείνη που ουσιαστικά διαμορφώνει το καθιερούμενο σύστημα.

Ωστόσο η ουδετερότητα αυτή δεν είναι πλήρης και ενέχει μια υπερβολή. Ο κοινός νομοθέτης οφείλει να κινείται μέσα στα όρια που θέτει το ίδιο το Σύνταγμα. Δεν μπορεί να υιοθετήσει κανένα σύστημα στην ακραία μορφή του⁹. Η ατομιστική αρχή και το κοινωνικό στοιχείο συνυπάρχουν ισότιμα¹⁰ κατά τρόπο ώστε να αποκλείεται από το Σύνταγμα η υιοθέτηση τόσο της ολοκληρωτικής διεύθυνσης της οικονομίας από το κράτος όσο και η εφαρμογή ενός απόλυτου οικονομικού φιλελευθερισμού.

Στα πλαίσια αυτά θα πρέπει να ερμηνευτεί και η άποψη που δέχεται ότι το Σύνταγμα καθιερώνει το σύστημα της οικονομίας της αγοράς, υπέρβαση του οποίου θα έθιγε τον πηρύνα της συνταγματικά κατοχυρωμένης ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας. (άρθρο 106 παρ.2 Σ).

Ωστόσο δεν πρέπει να παραγνωριστεί ο βασικός οικονομικός ρόλος του κράτους και ο επίσης συνταγματικά κατοχυρωμένος κρατικός παρεμβατισμός.

Συμπερασματικά, μπορούμε να δεχτούμε ότι το Σύνταγμα είναι οικονομικοπολιτικά ουδέτερο υπό την έννοια ότι δεν προσδιορίζει το ακολουθητέο οικονομικό σύστημα, είναι ανοιχτό και δεν επιτάσσει ορισμένη οικονομική πολιτική.

5) Περιορισμοί της οικονομικής ελευθερίας

Το δικαίωμα του άρθρου 5 παρ.1 τελεί υπό έναν τριπλό περιορισμό. Επομένως η συμμετοχή στην οικονομική ζωή της χώρας δεν πρέπει να θίγει α) τα δικαιώματα των άλλων β) το Σύνταγμα γ) τα χρηστά ήθη¹¹

---

⁹ Έτσι ο Δημητρόπουλος Α. οπ. παρ. σελ. 325, Σταθόπουλος Μ. Οικονομική ελευθερία, Οικονομικό σύστημα και Οικονομικό Σύνταγμα τοΣ 1981

¹⁰ Κοτσίρης Λ. οπ. παρ. σελ. 28-29

¹¹ Μπέσιλα- Βήκα οπ. παρ. σελ. 57 επ., Λιακόπουλος οπ. παρ. σελ. 73 επ.

α) Τα δικαιώματα των άλλων

Εδώ υπάγεται το δικαίωμα των άλλων προσώπων να μετέχουν στην οικονομική ζωή της χώρας. Δεν επιτρέπεται επομένως η άσκηση της οικονομικής ελευθερίας από ένα άτομο να παρεμποδίζει την ίδια ελευθερία των άλλων. Για παράδειγμα η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης ή ο αθέμιτος ανταγωνισμός συνιστούν προσβολή των δικαιωμάτων των άλλων. Στα δικαιώματα των άλλων περιλαμβάνονται όλα τα δημόσια και ιδιωτικά δικαιώματα. Όσον αφορά τα τελευταία είτε αυτά προκύπτουν από το νόμο είτε από σύμβαση θα πρέπει να μη θεσπίζονται προκειμένου να καταστρατηγήσουν την οικονομική ελευθερία του ατόμου.

β) Το Σύνταγμα

Η άσκηση οικονομικής ελευθερίας οφείλει να μην παραβιάζει το Σύνταγμα. Η υποχρέωση αυτή θα υπήρχε ακόμη κι αν δεν αναφερόταν ρητά στο άρθρο 5 παρ.1, δεδομένου ότι προκύπτει από τη γενική υποχρέωση σεβασμού του Συντάγματος στο άρθρο 120 παρ.2. («Ο σεβασμός στο Σύνταγμα και τους νόμους που συμφωνούν με αυτό και η αφοσίωση στην πατρίδα και τη δημοκρατία αποτελούν θεμελιώδη υποχρέωση όλων των Ελλήνων»).

γ) Τα χρηστά ήθη

Ο τελευταίος περιορισμός που θέτει το 5 παρ.1 αφορά τα χρηστά ήθη, δηλ. τους κάθε φορά γενικά αποδεκτούς ή κρατούντες ηθικούς κανόνες. Πρόκειται για επιφύλαξη νόμου, αφού τα χρηστά ήθη εξειδικεύονται κάθε φορά στους ισχύοντες νόμους.

Ειδικότεροι περιορισμοί στην οικονομική ελευθερία είναι αυτοί που τάσσονται στο άρθρο 106Σ. Συγκεκριμένα:

α) 106 παρ.2

Η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται εις βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή επί βλάβη της εθνικής οικονομίας.

Τα αγαθά της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας περιέχονται ήδη στον περιορισμό των δικαιωμάτων των άλλων και του Συντάγματος που ορίζει το άρθρο 5 παρ.1. Ανήκουν μάλιστα στο λεγόμενο «σκληρό» μη αναθεωρήσιμο πηρύνα του Συντάγματος. Ο περιορισμός της βλάβης της εθνικής οικονομίας είναι ο μόνος νέος και αφορά όχι απλά συμφέροντα που μπορεί να παραβλάπτονται, αλλά την εθνική οικονομία.

β) 106 παρ.1 Σ

Το Σύνταγμα περιορίζει την οικονομική ελευθερία όχι μόνο προς αποτροπή βλάβης της εθνικής οικονομίας, αλλά και προς επιδίωξη της ανάπτυξης της.

γ) 106 παρ.3 Σ

Με την εξαγορά επιχειρήσεων και την αναγκαστική συμμετοχή του κράτους σε αυτές καταργείται ή περιορίζεται στη δεύτερη περίπτωση η οικονομική ελευθερία των ιδιοκτητών τους.

Όπως έχει αναφερθεί παραπάνω υποστηρίζεται η άποψη ότι η οικονομική ελευθερία εξακολουθεί να θεμελιώνεται στο άρθρο 5 παρ.3. Υπό αυτήν την εκδοχή θα πρέπει να δεχτούμε ότι είναι δυνατή επιφύλαξη νόμου που ορίζεται ρητά στο εν λόγω άρθρο.

Τέλος πρέπει να επισημανθεί ότι οι οποιοδήποτε περιορισμοί στην οικονομική ελευθερία δεν πρέπει να θίγουν την αρχή της αναλογικότητας και τον πηρύνα του δικαιώματος, αλλά μόνο να περιορίζουν την άσκησή του.

1) Ιστορική ανασκόπηση

Ο ανταγωνισμός αποτέλεσε αρχικά αντικείμενο της οικονομικής επιστήμης κατά την οποία «ο οικονομικός ανταγωνισμός στην ουσία του είναι η δυναμική και εξελικτική εκείνη διαδικασία που επιβάλλεται ως αρχή τάξης στην αγορά και που χαρακτηρίζεται από τις παράλληλες προσπάθειες των ανταγωνιζόμενων, με την προσφορά καλύτερων τιμών και όρων, να συνάψουν πελατειακές σχέσεις...».¹²

Το δίκαιο του ανταγωνισμού άρχισε να εμφανίζεται σποραδικά στην εποχή των συντεχνιών. Όμως με την ανάπτυξη του κεφαλαιοκρατικού συστήματος και τη συγκέντρωση κεφαλαίων και επιχειρήσεων κατά το 19^ο αιώνα, η νομοθετική παρέμβαση κατέστη αναγκαία.

Η Γαλλία ήταν η πρώτη χώρα στην οποία η ελευθερία ανταγωνισμού έλαβε νομικό περιεχόμενο το 1791 με τη θεσπισθείσα αρχή της ελευθέριας εμπορίας και βιομηχανίας¹³.

Ωστόσο το δίκαιο του ανταγωνισμού έχει τις ρίζες του στην αντιμονοπωλιακή νομοθεσία (antitrust) που αναπτύχθηκε στις Η.Π.Α. Ο νόμος Sherman Act του 1890 ορίζει ότι απαγορεύεται : every contract, combination in the form of trust or otherwise or conspiracy in restraint of trade or commerce (sect.1).

Στη συνέχεια η Federal Trade Commission Act και η Clayton Act του 1914 συνέβαλαν στην καταπολέμηση των trusts και στην εφαρμογή της αρχής του ανταγωνισμού. Το 1911 διαλύθηκε η Standard Oil του Ροκφέλερ που ήλεγχε πάνω από 30 επιχειρήσεις. Η νομολογία των Η.Π.Α. διαμόρφωσε την έννοια του unfair competition που περιλαμβάνει τις περιπτώσεις τόσο του αθέμιτου ανταγωνισμού όσο και του ελεύθερου ανταγωνισμού.

2) Δίκαιο του ανταγωνισμού

---

¹² Κοσίρης Λ. οπ. παρ. σελ. 4

¹³ Ρόκας Ν. Η ελευθερία ανταγωνισμού και οι περιορισμοί αυτής Ε.Εμπ.Δ. 1974 σελ. 46 επ.

α) Το δίκαιο αθέμιτου ανταγωνισμού

Αρχικά η έννοια του ανταγωνισμού στην Ευρώπη περιελάμβανε μόνο κανόνες σχετικούς με την καταπολέμηση του αθέμιτου ανταγωνισμού.

Στην Ελλάδα η πρώτη νομοθετική αντιμετώπιση έγινε με το ν. 146/1914 «περί αθέμιτου ανταγωνισμού», ο οποίος εξακολουθεί να παραμένει το βασικό νομοθέτημα του δικαίου αυτού.

Στην αρχή το δίκαιο αυτό είχε ως στόχο την προστασία των ανταγωνιζομένων, στην πορεία όμως η προστασία επεκτάθηκε στους καταναλωτές αλλά και στην ολόκληρη την οικονομία. Επιδίωξη του νόμου αποτελεί η άσκηση της ανταγωνιστικής ελευθερίας απαλλαγμένης από αθέμιτες πράξεις που προσβάλλουν τους συναλλασσομένους ή παραπλανούν το κοινό.

Ο ν.146/1914 αφορά ειδικά εμπορικά αδικήματα. Πρόκειται για αδικήματα που ενώ είναι αστικά ή/και ποινικά καθίστανται ταυτόχρονα και εμπορικά, δηλ. τιμωρούνται και οι αθέμιτες ενέργειες.

Τέλος, ο νόμος σκόπιμα δεν ορίζει το θεμιτό της ανταγωνιστικής ελευθερίας παρά μόνο αναφέρει ενδεικτικά περιπτώσεις αθέμιτης συμπεριφοράς, για να τονίσει με αυτόν τον τρόπο ότι η ανταγωνιστική ελευθερία είναι ο ισχύον κανόνας.

β) Το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού

Ο ελεύθερος ανταγωνισμός αποτελεί μια αντικειμενική κατάσταση που προϋποθέτει την ύπαρξη περισσότερων οικονομικών φορέων στην αγορά και την ισότητα των όρων μεταξύ αυτών των φορέων. Τα ο εν λόγω δίκαιο συνίσταται σε ένα σύνολο κανόνων δικαίου που αποσκοπούν στη διασφάλιση της λειτουργίας της οικονομίας ως ανοιχτής αγοράς και απαγορεύουν μέτρα που περιορίζουν αδικαιολόγητα τον ελεύθερο ανταγωνισμό. Το κράτος αναλαμβάνει να εξασφαλίσει συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού με στόχο να αντισταθμίσει τη συχνή οικονομική ανισότητα των συμβαλλομένων.

Επιδιώκεται η προστασία από ανταγωνιστικές ενέργειες που μπορούν να οδηγήσουν σε αναίρεση του οικονομικού ανταγωνισμού ως συστήματος.

Βασικό νομοθέτημα του ελεύθερου ανταγωνισμού είναι ο ν. 703/1977 « περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού». Στο ρυθμιστικό πεδίο του νόμου εμπίπτει κάθε μορφής σύμπραξη επιχειρήσεων που περιορίζει,

νοθεύει, αλλοιώνει τον ανταγωνισμό, η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης επιχείρησης στην αγορά καθώς και επιχειρήσεις που ελέγχουν ολοκληρωτικά ή σε μεγάλο βαθμό την αγορά χωρίς ουσιώδη ανταγωνισμό, δημιουργώντας μονοπώλια ή ολιγοπώλια και θέτουν σε κίνδυνο την οικονομική δραστηριότητα ενδιαφερομένων, επιχειρήσεων και καταναλωτών.

3) Η ελευθερία ανταγωνισμού και οι περιορισμοί της

Η ελευθερία ανταγωνισμού αποτελεί ειδικότερη εκδήλωση της οικονομικής ελευθερίας, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο Σύνταγμα (στο άρθρο 5, το ζήτημα της συνταγματικής κατοχύρωσης της οικονομικής ελευθερίας αναλύεται ανωτέρω- Μέρος Α 1β).

Από την άλλη μεριά προστατεύεται ως ατομικό δικαίωμα που πηγάζει από την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και από την άλλη ως θεσμική εγγύηση στην οποία ανήκουν η ελευθερία πρόσβασης στην αγορά και η ελευθερία ανταγωνισμού εντός της αγοράς.

Η ελευθερία ανταγωνισμού αναλύεται ειδικότερα στις επιμέρους συνιστώσες:

- 1) Ο καθένας έχει δικαίωμα να ανταγωνίζεται.
- 2) Ο καθένας έχει δικαίωμα να διαμορφώνει την ανταγωνιστική του δράση και τα μέσα της ελευθέρως.
- 3) Ο καθένας έχει το δικαίωμα της μη συμμετοχής στον οικονομικό ανταγωνισμό.
- 4) Η αγορά πρέπει να είναι ελεύθερη, ώστε ο καθένας ελεύθερα να συναλλάσσεται .

Χωρίς ανταγωνιστική ελευθερία δεν νοείται συμβατική ελευθερία.

Ωστόσο πολλές φορές οι ανταγωνιστικές ενέργειες οδηγούν σε κατάχρηση της ελευθερίας ανταγωνισμού. Γι' αυτό στην εν λόγω ελευθερία αντιστοιχεί η απαγόρευση του αθέμιτου ανταγωνισμού, δηλ. ανταγωνιστικών πράξεων που αντίκεινται στα χρηστά ήθη. Στην ουσία δεν πρόκειται για περιορισμό, αλλά για κατοχύρωση της ελευθερίας ανταγωνισμού.

Διαδικασίες που περιορίζουν ή νοθεύουν τον ανταγωνισμό οφείλουν να απαγορεύονται είτε προέρχονται από ιδιώτες είτε από το ίδιο το κράτος¹⁴. Η απαγόρευση αυτή προάγει την οικονομία της αγοράς και την εξυγιαίνει.

---

¹⁴ π.χ. κρατικές παρεμβάσεις που νοθεύουν τον ανταγωνισμό βλ. απόφαση ΔΕΚ 10/6/93 C-183/91

Περιορισμοί : Η ελευθερία ανταγωνισμού δεν είναι απεριόριστη. Σε διαφορετική περίπτωση ένας ισχυρός οικονομικός φορέας θα μπορούσε να επικρατήσει έναντι του ανταγωνιστή του με κάθε μέσο μέχρι την πλήρη εξόντωση του τελευταίου.

Πριν από το Σύνταγμα του 1975 οι περιορισμοί της ελευθερίας ανταγωνισμού ετίθεντο από το ν. 146/1914 περί αθέμιτου ανταγωνισμού και από το άρθρο 281 ΑΚ¹⁵. Το 281 ΑΚ έθετε όρια όχι μόνο στα δικαιώματα αλλά και στις φυσικές ελευθερίες, όπως είναι η οικονομικής ελευθερία και η ελευθερία ανταγωνισμού ειδικότερα.

Με την θέση σε ισχύ του Συντάγματος του 1975 οι περιορισμοί της ελευθερίας ανταγωνισμού πηγάζουν από τις διατάξεις για την οικονομικής ελευθερία και τον κρατικό παρεμβατισμό.

Συγκεκριμένα: Ο τριπλός περιορισμός του άρθρου 5 παρ.1 έχει εφαρμογή και εδώ. Στα «δικαιώματα των άλλων» εντάσσεται η εξασφάλιση της ελευθερίας ανταγωνισμού των άλλων. Ο ανταγωνισμός πρέπει να διατηρείται ελεύθερος από εμπόδια που οδηγούν σε διακινδύνευση του και η οικονομική ελευθερία να μην αποτελεί προνόμιο ορισμένων. Τα δικαιώματα των άλλων αποτελούν το «ποσοτικό όριο» – φραγμό ασκήσεως του δικαιώματος του ανταγωνισμού.

Τα «χρηστά ήθη» αποτελούν το «ποιοτικό όριο» άσκησης του δικαιώματος της ανταγωνιστικής ελευθερίας. Ενέργειες που αντίκεινται στα χρηστά ήθη είναι αθέμιτες και παράνομες. Στα χρηστά ήθη λοιπόν θεμελιώνεται το δικαίο του αθέμιτου ανταγωνισμού σαν περιορισμός της ελευθερίας ανταγωνισμού.

Τέλος το Σύνταγμα αποδίδει περιορισμούς στο ατομικό δικαίωμα της ελευθερίας ανταγωνισμού, αλλά ταυτόχρονα την θεμελιώνει και ως θεσμική εγγύηση μέσα από τις διατάξεις του άρθρου 106Σ για τον παρεμβατισμό. Επομένως το κράτος μπορεί α) να απαγορεύσει τελείως ή να αναλάβει να ασκήσει το ίδιο ορισμένο είδος εμπορίου και βιομηχανίας, να ιδρύσει δηλ. μονοπώλιο β) να υπαγάγει σε ελέγχους και σε κτήση προηγούμενης άδειας την άσκηση ορισμένου είδους εμπορίου και βιομηχανίας γ) να επιβάλλει περιορισμούς και ελέγχους στις επιχειρήσεις ως προς την χρήση ορισμένων υλικών, ουσιών, κ.λ.π. δ) να θεσπίζει αγορανομικά μέτρα ε) να εξαγοράζει ή να συμμετέχει αναγκαστικά σε επιχειρήσεις.

Ωστόσο οι περιορισμοί δεν πρέπει να χωρούν μέχρι του σημείου κατά το οποίο θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος.

---

¹⁵ Ρόκας Ν. οπ. παρ.

4) Ο ν.703/1977

Ο νόμος 703/1977 αποτελεί μεταφορά των κοινοτικών διατάξεων (άρθρο 85 και 86 Συνθήκη της Ρώμης) στην εθνική έννομη τάξη. Στα πρώτα άρθρα του νόμου περιλαμβάνεται το αντικείμενο της ρύθμισης.

Έτσι σύμφωνα με το άρθρο 1 «απαγορεύονται πάσαι αι συμφωνίαι μεταξύ επιχειρήσεων, πάσαι αι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και οποιασδήποτε μορφής ενηρμονισμένη πρακτική επιχειρήσεων, αι οποίαι έχουν ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα την παρακώλυσιν, τον περιορισμόν ή την νόθευσιν του ανταγωνισμού»¹⁶.

Η κύρωση που επιβάλλεται σε περίπτωση παράβασης της απαγόρευσης είναι η ακυρότητα. Με το νόμο αυτό συστάθηκε η Επιτροπή Ανταγωνισμού που λειτουργεί ως Ανεξάρτητη Αρχή και τα μέλη της απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας. Η Αρχή είναι υπεύθυνη για την επίβλεψη τήρησης του νόμου και έχει αρμοδιότητα να ασκεί προληπτικό έλεγχο καθώς και να επιβάλλει πρόστιμα, ποινές και κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης.

Με τη θέσπιση του νόμου τέθηκε ζήτημα σχετικά με τον προστατευτικό σκοπό του, δηλ. αν προστατεύεται ο ανταγωνισμός ως θεμελιώδης θεσμός της οικονομίας ή αν προστατεύεται το ιδιωτικό συμφέρον.

Ορθότερη φαίνεται η λύση που συμβιβάζει και συνδυάζει τις δυο απόψεις. Προστατεύεται τόσο ο ανταγωνισμός ως θεσμός όσο και η ελεύθερη συμμετοχή καθενός σε οικονομικές δραστηριότητες.

Κατά τα άλλα είτε δεχτούμε ότι η ελευθερία ανταγωνισμού ως ειδικότερη εκδήλωση της οικονομικής ελευθερίας αποτελεί αγαθό δημόσιας τάξης είτε όχι, δεχόμαστε σίγουρα ότι αντιστοιχεί σε ένα σημαντικό ιδιωτικό αγαθό, την ελευθερία πρόσβασης στην αγορά. Τα υπόλοιπα είναι ζήτημα ερμηνείας του νόμου, η οποία δεν είναι κατ' ανάγκην στατική¹⁷.

---

¹⁶ Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι υποθέσεις για την αθέμιτη σύμπραξη των ναυτιλιακών εταιριών βλ. αποφάσεις Τα-56/99, Τα-59/99, Τα-61/99, Τα- 65/99, Τα-66/99. Επίσης Τριανταφυλλάκης Γ. Ελεύθερος ανταγωνισμός, Πρακτική- νομολογία εθνική και ευρωπαϊκή 2005 σελ. 6-7 για την εναρμονισμένη πρακτική και για την δεσπόζουσα θέση

¹⁷ Σχινάς Ι. Προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού 1992 σελ. 31

5) Καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόμενης θέσης

Καταστράτηγηση της συνταγματικά κατοχυρωμένης ελευθερίας ανταγωνισμού έχουμε και στις περιπτώσεις καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόμενης θέσης μιας επιχείρησης.

Ο ν.703/1977 συμπεριέλαβε στο άρθρο 2 απαγόρευση της καταχρηστικής εκμετάλλευσης, αλλά δεν απαγόρευσε την ύπαρξη δεσπόμενης θέσης μιας επιχείρησης στην αγορά. Δεν απαγορεύεται το μονοπώλιο ή το ολιγοπώλιο από ισχυρές επιχειρήσεις, απλά επιβάλλεται νομικός έλεγχος με στόχο την προστασία των τρίτων.

Δεσπόμενα θέση υπάρχει όταν μια επιχείρηση δεν είναι εκτεθειμένη καθόλου σε ανταγωνισμό ή σε ουσιώδη ανταγωνισμό ή όταν βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση.

Καταχρηστική είναι η εκμετάλλευση της δεσπόμενης θέσης μιας επιχείρησης όταν με τη δραστηριότητα της θίγεται ο ελεύθερος ανταγωνισμός. Στην ουσία η επιχείρηση επιβάλλει τους όρους της στις συναλλαγές λόγω της δεσπόμενης θέσης της¹⁸. Επομένως, οι τρίτοι βλάπτονται ως προς την οικονομική τους ελευθερία δεδομένης της έλλειψης συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού¹⁹.

6) Ανταγωνισμός και κοινοτικό δίκαιο

Οι διατάξεις του ν.703/1977 δεν είναι πρωτότυπες. Μεταφέρθηκαν σχεδόν πανομοιότυπα από τις διατάξεις των άρθρων 85 και 86 Συνθ. ΕΟΚ και του Κανονισμού 17/1962.

Η σχεδόν αυτούσια μεταφορά των ευρωπαϊκών διατάξεων στο εσωτερικό δίκαιο προκάλεσε ποικίλλες αντιδράσεις. Αρνητικές²⁰, με το επιχείρημα ότι είναι ξένες προς το εθνικό δίκαιο και αγνοούν την ιδιοτυπία και τα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και θετικές²¹ χρησιμοποιώντας το ακριβώς αντίθετο επιχείρημα.

Από τις διαφορές μεταξύ των διατάξεων των δυο εννόμων τάξεων μπορεί να προκύψει σύγκρουση και ζήτημα εφαρμοστέου δικαίου. Σύμφωνα με την κρατούσα θεωρία της υπεροχής του κοινοτικού δικαίου έναντι του εθνικού κοινού νόμου δεν αποκλείεται

---

¹⁸ βλ. αποφάσεις Επιτροπή Ανταγωνισμού απόφαση 226/2002 VIDEO SEVEN A.E.

Επιτροπή Ανταγωνισμού απόφαση 144/2002 και 145/2002 ΚΑΠΙΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ Κ*. Α.Ε.

υπόθεση διακοπής σχέσεων αντιπροσωπείας με χονδρέμπορους

¹⁹ Λιακόπουλος Α. Βιομηχανική Ιδιοκτησία 2000 σελ. 552 επ.

²⁰ Λιακόπουλος Α. Η οικονομική ελευθερία αντικείμενο προστασίας στο δίκαιο του ανταγωνισμού 1981 σελ. 181-183

²¹ Σχινάς Ι. οπ. παρ. σελ. 27-28

παράλληλη εφαρμογή και των δυο δικαίων στην περίπτωση που η εφαρμογή του εθνικού δικαίου δεν παραβιάζει την εφαρμογή του κοινοτικού. Ο ελληνικός νόμος εφαρμόζεται σε μια επιμέρους αγορά την ελληνική, που αποτελεί τμήμα της ελληνικής.

Γ. ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από όσα προεκτάθηκαν ανωτέρω προκύπτουν τα εξής βασικά συμπεράσματα: Κατ' αρχήν η προστασία και η ανάπτυξη της οικονομικής ελευθερίας υπήρξε πάντα ζήτημα κεφαλαιώδους σημασίας στην ελληνική έννομη τάξη, γι' αυτό και η κατοχύρωση της στον υπέρτατο νόμο του κράτους ήταν ανέκαθεν αναμφισβήτητη.

Δεύτερον, το ισχύον οικονομικό καθεστώς διαγράφεται σε ένα ευρύ οργανωτικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται τόσο η συνταγματικά προστατευόμενη ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία και συνακόλουθα και η οικονομία της αγοράς όσο και η επίσης συνταγματικά προβλεπόμενη κρατική παρέμβαση.

Τρίτον, είναι βέβαιο ότι το δίκαιο προστατεύοντας την οικονομική ελευθερία προστατεύει και τον ελεύθερο ανταγωνισμό, ο οποίος αποτελεί το θεμέλιο και την ουσία της οικονομίας της αγοράς και σε τελευταία ανάλυση ένα μηχανισμό αυτόματου ελέγχου της.

Είναι γεγονός ότι το ανταγωνιστικό οικονομικό σύστημα δεν μπορεί από μόνο του να οδηγήσει στην επίτευξη των στόχων που επιδιώκει μια σύγχρονη δημοκρατική πολιτεία. Επομένως ο κρατικός παρεμβατισμός περιορίζει τη λειτουργία του οικονομικού ανταγωνισμού επιδιώκοντας να ανταποκριθεί στην κάλυψη σύγχρονων κοινωνικών αναγκών.

Έτσι οι σύγχρονες νομοθεσίες προβλέπουν μηχανισμούς για τον έλεγχο των πρακτικών που περιορίζουν τον ανταγωνισμό. Ο έλληνας νομοθέτης μεριμνά ώστε το εθνικό νομοθετικό καθεστώς να εναρμονίζεται με το κοινοτικό και να προσανατολίζεται προς τις διατάξεις μελλοντικού κοινοτικού οικονομικού Συντάγματος. Ο ν.703.1977 αποσκοπεί στη διασφάλιση της ελεύθερης αγοράς χωρίς εμπόδια προερχόμενα από καρτελικές συμπράξεις ή συγκέντρωση υπερβάλλουσας οικονομικής ισχύος.

Δ.ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Σύνταγμα κατοχυρώνει στο άρθρο 5 την οικονομική ελευθερία, ειδικότερη εκδήλωση της οποίας αποτελεί η ελευθερία ανταγωνισμού. Προστατεύεται τόσο σαν ατομικό δικαίωμα όσο και σαν θεσμική εγγύηση στην οποία ανήκουν η ελευθερία πρόσβασης στην αγορά και η ελευθερία ανταγωνισμού εντός της αγοράς. Προκειμένου να λειτουργήσει αποτελεσματικά ο θεσμός του ανταγωνισμού επιβάλλονται ορισμένοι περιορισμοί του οι οποίοι πηγάζουν από το Σύνταγμα, τα δικαιώματα των άλλων, τα χρηστά ήθη και τις διατάξεις του Συντάγματος για την παρεμβατική πολιτική του κράτους. Η εθνική νομοθεσία αντανάκλα τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου και εξειδικεύει τις συνταγματικές επιταγές. Ο ν.703/1977 καταλαμβάνει τις κυριότερες περιπτώσεις νόθευσης ή περιορισμού του ανταγωνισμού έτσι όπως αυτές αναφέρονται στα άρθρα 85 και 86 Συνθ. ΕΟΚ, ενώ η Επιτροπή Ανταγωνισμού αναλαμβάνει να διασφαλίσει την εφαρμογή του νόμου και την ακώλυτη άσκηση της ελευθερίας ανταγωνισμού.

Summary

The Constitution secures in article 5 the economic freedom, with free competition being a particular expression of it. It is protected not only as a human right but also as legislated guarantee part of which is the free entrance in the market as well as free competition within the market. In order for the law of competition to work efficiently the imposing of some of its restrictions are inevitable, restrictions which originate from the constitution, other human rights, the moral rights and the provisions of the constitution concerning governmental interventionism. The national legislation reflects the provisions of the European law and specializes the constitutional orderings. The law 703/77 includes the most important cases of forging or controlled competition, in the way they are mentioned in articles 85 and 86 of the European Community treaty, while at the same time the Antagonism Committee undertakes the responsibility of securing the application of the law as well as the unimpeded practicing of free competition.

Ε. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Γέροντας Αποστόλης, Δημόσιο Οικονομικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα 2002
- 2) Δαγτόγλου Π.Δ., Ατομικά Δικαιώματα τ.Β΄, Εκδόσεις Σάκκουλα 2005
- 3) Δεληγιάννης Γεώργιος, Οικονομική ελευθερία και Κρατική Παρέμβαση Νο Β 1992 σελ.1180 επ.
- 4) Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, Συνταγματικά Δικαιώματα, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος ΙΙΙ 2005
- 5) Δρυλλεράκης Ιωάννης, Η προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού- Κωδικοποιημένος Νόμος 703/77, Νομική Βιβλιοθήκη Αθήνα 1995
- 6) Κοτσίρης Λάμπρος, Δίκαιο Ανταγωνισμού 1986
- 7) Κουτσούκης Δημήτριος -Τζουγανάτος Δημήτριος, Η εφαρμογή του Ν.703/1977 «Περί προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού» Αθήνα 1987
- 8) Λεβέντης Γεώργιος, Τα κοινωνικά δικαιώματα του πολίτη, το Σ 1976
- 9) Λιακόπουλος Αθανάσιος, Η οικονομική ελευθερία αντικείμενο προστασίας στο δίκαιο του ανταγωνισμού 1981
- 10) Λιακόπουλος Αθανάσιος, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, Εκδόσεις Σάκκουλα 2000
- 11) Μάνεσης Αριστόβουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, Ατομικές Ελευθερίες 1981
- 12) Μάνεσης Α./Μανιτάκης Α., Κρατικός παρεμβατισμός και Σύνταγμα (Γνωμοδότηση) Νο Β 1981
- 13) Μάνεσης Α./Μανιτάκης Α./Παπαδημητρίου Γ., Η υπόθεση «Ανδρεάδη» και το Οικονομικό Σύνταγμα, Αθήνα-Κομοτηνή 1991
- 14) Μπέσιλα –Βήκα Ευρυδίκη, Ο ελεύθερος ανταγωνισμός και οι περιορισμοί του, Εκδόσεις Σάκκουλα Θεσσαλονίκη 1998
- 15) Ράικος Α., Συνταγματικό Δίκαιο, Θεμελιώδη Δικαιώματα 2^η εκδ. 2002
- 16) Ρόκας Νικόλαος, Η ελευθερία ανταγωνισμού και οι περιορισμοί της , Ε.Εμπ.Δ. τ.ΚΕ 1974 σελ. 46 επ.
- 17) Ρόκας Νικόλαος, Εμπορικό Δίκαιο- Γενικό Μέρος 1991
- 18) Ρόκας Νικόλαος, Η επίδραση του νέου Συντάγματος επί του Ιδιωτικού και επί του Δημοσίου Δικαίου
- 19) Σταθόπουλος Μιχάλης, Οικονομική Ελευθερία, Οικονομικό σύστημα και Οικονομικό Σύνταγμα, τοΣ 1981
- 20) Σχοινάς Ι., Προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού 1992
- 21) Τάχος Α., Διοικητικό οικονομικό Δίκαιο 1990
- 22) Τζουγανάτος Δημήτριος, Η κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης του άρθρου 2 ν.703/77, Ε.ΕμπΔ. 1984, σελ. 229 και 369
- 23) Τριανταφυλλάκης Γεώργιος, Ελεύθερος ανταγωνισμός, πρακτική, νομολογία εθνική και ευρωπαϊκή, Νομική Βιβλιοθήκη 2005

24) Φινοκαλιώτης Κωνσταντίνος, Σύνταγμα και Οικονομικός προγραμματισμός, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Πέντε χρόνια εφαρμογής του Συντάγματος του 1975, τοΣ 1980 ΣΕΛ. 169επ.

ΣΤ. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

- 1) Σύνταγμα 1864/1911/1952 άρθρο 4
- 2) Σύνταγμα 1975/1986/2001 άρθρα 5,17,22,106,120
- 3) Αστικός Κώδικας, άρθρο 281
- 4) Ν.703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού»
- 5) Ν.146/1914 «Περί αθέμιτου ανταγωνισμού»
- 6) Συνθήκη ΕΟΚ άρθρα 85,86
- 7) Κανονισμός 17/1962

Ζ. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- 1) Απόφαση ΔΕΚ 10/6/93 C-183/91 υπόθεση κρατικών ενισχύσεων υπό μορφή απαλλαγής από την εισφορά επί των εσόδων από τις εξαγωγές
- 2) Απόφαση ΠΕΚ 11/12/2003 T-56/99 Marlines S.A.
Απόφαση ΠΕΚ 11/12/2003 T-59/99 Ventouris Group Enterprises S.A.
Απόφαση ΠΕΚ 11/12/2003 T-61/99 Adriatica di Navigazione
Απόφαση ΠΕΚ 11/12/2003 T-65/99 Strintzis Lines Shipping S.A.
Απόφαση ΠΕΚ 11/12/2003 T-66/99 Minoan Lines
υποθέσεις για την αθέμιτη σύμπραξη ναυτιλιακών εταιριών και τον καθορισμό τιμών
- 3) Επιτροπή Ανταγωνισμού απόφαση 226/2002 VIDEO SEVEN A.E.
- 4) Επιτροπή Ανταγωνισμού απόφαση 144/2002 και 145/2002 ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ Κ*. Α.Ε.
υπόθεση διακοπής σχέσεων αντιπροσωπείας με χονδρέμπορους

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

- 1) ΔΕΚ 10/6/93 C-183/91 www.dsanet.gr , κοινοτικό δίκαιο (celex) , www.europa.eu.int
- 2) Απόφαση ΠΕΚ 11/12/2003 T-56/99 Marlines S.A.
Απόφαση ΠΕΚ 11/12/2003 T-59/99 Ventouris Group Enterprises S.A.
Απόφαση ΠΕΚ 11/12/2003 T-61/99 Adriatica di Navigazione
Απόφαση ΠΕΚ 11/12/2003 T-65/99 Strintzis Lines Shipping S.A.
Απόφαση ΠΕΚ 11/12/2003 T-66/99 Minoan Lines
www.dsanet.gr , κοινοτικό δίκαιο (celex) , www.europa.eu.int
- 3) Επιτροπή Ανταγωνισμού απόφαση 226/2002 VIDEO SEVEN A.E.

4) Επιτροπή Ανταγωνισμού απόφαση 144/2002 και 145/2002 ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ Κ*. Α.Ε.
www.dsanet.gr , εθνική νομολογία, θησαυρός νομικών όρων, ελεύθερος ανταγωνισμός

ΛΗΜΜΑΤΑ

Ανταγωνισμός Αθέμιτος
Ανταγωνισμός Ελεύθερος
Απαγορευμένες συμπράξεις
Διευθυνόμενη οικονομία
Εναρμονισμένη πρακτική επιχειρήσεων
Επιτροπή ανταγωνισμού
Επιχείρηση
Ιδιοκτησία
Ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία
Καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης
Κοινοτικό Δίκαιο
Κρατική παρέμβαση
Μονοπώλια
Οικονομία της αγοράς
Οικονομική ζωή
Οικονομική ελευθερία
Οικονομικό Σύνταγμα
Οικονομικό σύστημα
Ολιγοπώλια
Ουδετερότητα
Σύνταγμα 1975/1986/2001
Χρηστά ήθη